

Sumar

- Florea Firan**, *Ana Blandiana* / pp. 1-4
Ana Blandiana – Premiul „Prințesa de Asturias” pentru Litere / p. 4
- Constantin Cubleșan**, *Eminescu la „Curierul de Iași”* / p. 5
- Ioan Lascu**, *Premiul Goncourt 2024 și altele...* / p. 6
- Andrei Codrescu**, *Poeme: Praga e gravida cu un imperiu mort; miere la cafenea pe str. justiției* / p. 7
- Mihai Ene**, *Iluzii pierdute* / p. 7
- Adrian Cioroianu**, *Se întâmplă, de regulă, în luna ianuarie... Conducătorul, de la Erou la Idol* / p. 8
- Gabriela Păsărin**, *„Vocația originii. Necesitatea organică spre împlinire”* / pp. 9, 10
- Dan Ionescu**, *Despre Eminescu publicistul* / pp. 10, 11
- Oana Băluică**, *Un crez universal* / p. 11
- Adrian Sângeorzan**, *Fuga în America* / p. 12
- Adriana Iliescu**, *Farmecul biografiei evocate metaforic* / p. 13
- Carmen Firan**, *Poem: The Fall* / p. 13
- Radu Polizu**, *Nostalgia* / pp. 14, 15
- Anca Mizumschi**, *Cronica unui an plin de alegeri politice* / p. 15
- Rodica Grigore**, *Literatură și violență* / p. 16
- Dumitru Drinceanu**, *Posibila deviere online a destinului unui stat* / p. 17
- Maria Ciurea**, *Poeme* / p. 18
- Dan Duțescu**, *Poem: Iubirile ascunse* / p. 18
- Emanuel D. Florescu**, *Despre simpatia prin empatie* / p. 19
- Primož Surman**, *Pantofii cu toc* / p. 20
- Geo Constantinescu**, *Lumea în care trăim* / p. 21
- Red.**, *Cărți primite la redacție* / p. 21
- Ion Parhon**, *„Hamlet Liber”* / p. 22
- Zenovie Cărlugea**, *Așezarea în efigie* / p. 23
- Red.**, *Gala Premiilor 2024* / p. 23
- Emilian Ștefăruță**, *Tentația imponderabilității experimentată de Alina Aldea* / p. 24

Abonamente

Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 150 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Ana Blandiana

După căsătoria cu scriitorul Romulus Rusan, la 18 ani, publică împreună două cărți de interviuri cu personalități ale culturii românești, *Convorbiri subiective* (1972) și *O discuție la Masa Tăcerii* (1977).

În 1973-1974 beneficiază de o bursă de studii de șase luni în cadrul International Writing Program la Universitatea din Iowa City (SUA), în 1991 o bursă la Heidelberg, iar în 1993 la Berlin.

Începe să scrie versuri încă din anii de școală pe care le publică în „Cravata roșie”, dar se afirmă la 17 ani în urma unui concurs când publică poezia *Originalitate* în revista „Tribuna” din Cluj (1959) sub pseudonimul Blandiana. Între 1960-1963 i se interzice să mai publice. În 1964 revine în presa literară, mai întâi la „Contemporanul” unde susține două rubrici permanente – „Antijurnal” și „Corespondențe”, apoi la „România literară” rubrica „Atlas” prin care se impune ca eseistă și în conștiința publică. În același an debutează editorial cu volumul de versuri *Persoana întâia plural*, cu o prefață de N. Manolescu în care susține că „Autobiografia lirică a Anei Blandiana fixează de fapt o unică stare sufletească: jubilația intensă a descoperirii lumii.” Eugen Simion decodifică titlul care vrea să sugereze „identificarea eului poetei cu destinul colectiv”.

De o mare frumusețe, cu imagini și asocieri insolite, este și poezia *Descântec de ploaie*: „Iubesc ploile, iubesc cu patimă ploile,/ Înnebunitele ploi și ploile calme,/ Ploile feciorelnice și ploile-dez-lănțuite femei,/ Ploile proaspete și plictisitoarele ploi fără sfârșit./ Iubesc ploile, iubesc cu patimă ploile,/ Îmi place să mă tăvălesc prin iarba lor albă, înaltă./ Îmi place să le rup firele și să umblu cu ele în dinți./ Să ametească, privindu-mă astfel, bărbații./ Știu că-i urât să spui *Sunt cea mai frumoasă femeie*./ E urât și poate nici nu e adevărat./ Dar lasă-mă atunci când plouă,/ Numai atunci când plouă./ Să rostesc magica formulă *Sunt cea mai frumoasă femeie...*”

Ca toți debutanții din colecția „Lucașfăruș”, pentru a putea publica, și Ana Blandiana face concesii incluzând în volum poezii precum *Partidului*, care deschide volumul, sau *Cântec de miner tânăr* (de fapt o poezie de dragoste), dar autoarea își consideră primul volum nereprezentativ și într-un interviu susține că manuscrisul a suferit modificări din partea cenzurii încât „seamănă destul de aproximativ cu cel predat editurii”. Probabil acesta este și motivul pentru care nu îl va mai reedita.

Încă din acest prim volum Ana Blandiana încercă să privească „în altfel realitatea” evitând în cele mai multe poezii ideologia realismului socialist printr-un evazionism poetic cu formule pe care critica literară le decriptează și le susține. Beneficiază de o critică de întâmpinare ca niciun alt scriitor din generația sa, chiar dacă N. Manolescu, în *Istoria critică...* susține că „debutul poetei n-a reprezentat un succes de critică”: „Cu o amprentă de certă originalitate, poezia Anei Blandiana [...] se definește cu o îndrăzneală într-adevăr rimbaldiană, printr-o transfigurare de gravă și reală originalitate a ideilor, printr-o mai întotdeauna surprinzătoare vibrație lirică în profunditate, printr-o sinceritate internă a gândirii.” (George Ivașcu); „Aproape fiecare poem este rezultatul unei meditații, al unei încercări de a privi în alt fel realitatea înconjurătoare” (Alex Ștefănescu). Mircea Tomuș observă că „în cea mai mare parte a lor, versurile transcriu aspirația poetei spre valorile și permanențele sufletești și morale.” Ion Pop consideră că unicul demers al Anei Blandiana este „acela de a vida o scenă, pentru ca în spațiul creat «mesajul» să poată suna nestingherit”. „Materialitatea percepțiilor directe se filtrează în sunete de o mare puritate” (Lucian Raicu). Mai târziu, Daniel Cristea-Enache sublinia că încă din faza debutului editorial Ana Blandiana avea capacitatea „de a transforma recuzita și →

Scrisul Românesc

Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRUȚĂ

Redactori:

Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:

Georgiana OPRESCU

Arhivă online:

Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrisulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scrisulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

→ gesticulația din poezia epocii în elemente și componente distorsionate și comutate simbolic”.

Afirmată deplin, Ana Blandiana devine o prezență activă în viața civică, participă la dezbateri publice, la festivaluri internaționale de poezie, colocvii, simpozioane, ține conferințe, iar la întâlnirile cu publicul în perioada comunistă citește poeme-manifest curajoase care impresionează puternic: „O să vină ea,/ Nu se poate altfel,/ O să sosească/ Și ziua aceea/ Amănată de veacuri,/ O să vină/ Se apropie,/ Se și aude/ Pulsul ei bătând/ Între zări,/ O să vină ea,/ Se simte în aer,/ Nu mai poate întârzia,/ Nu vă îndoiiți, o să vină/ Ziua aceea/ Orbitoare ca o sabie/ Vibrând în lumină.” (*Dies ille, dies irae*)

După 1989 Ana Blandiana devine un intelectual angajat în procesul de reconstrucție a societății civile. Face parte din Consiliul Național al Frontului Salvării Naționale de unde în scurt timp demisionează și înființează împreună cu alți intelectuali Alianța Civică (președinte între 1991-2002), iar în ianuarie 1992 inițiază împreună cu Romulus Rusan, sub egida Consiliului European, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighet dedicat victimelor comunismului. Reînființează în luna mai 1990 PEN Clubul Român pe care îl conduce până în 2004. Are o însemnată contribuție în impunerea ca om politic a lui Emil Constantinescu, președinte al României în perioada 1996-2000, dar nu ezită să-i critice lipsa de promovare a valorilor democrației. Devine membră a Academiei Europene de Poezie din Luxemburg, a Academiei de Poezie „Stéphane Mallarmé” și a Academiei de Poezie din Paris.

Intelectual de înaltă ținută etică și morală, inteligentă, demnă și rațională în tot ceea ce face și susține cu tenacitate, Ana Blandiana este în același timp invidiată și acuzată că este „o poetă de prezidii, o persoană oficială, o răsfățată a regimului comunist, călătorește mult în timp ce colegii de breaslă nu depășesc granițele...”, toate acestea pentru că nu duce „o viață boemă și nu face gesturi teribiliste”, susține Alex Ștefănescu.

În revista „Amfiteatru” publică patru poezii în care își schimbă generalitatea simbolică prin formule directe și curajoase și relevă realitatea epocii cu un puternic ecou în viața culturală și politică, traduse și în străinătate. Periodicul britanic „The Independent” saluta curajul scriitoarei care reușea să facă o radiografie a lumii comuniste. Poemul *Cruciada copiilor* face trimiteri directe la politica ceaușistă de creștere a natalității prin interzicerea avortului: „Un întreg popor/ Nenăscut încă/ Dar condamnat la naștere,/ Foetus lângă foetus,/ Un întreg popor/ Care n-aude, nu vede, nu înțelege,/ Dar înaintează/ Prin trupuri zvârcolite de femei,/ Prin sânge de mame/ Neîntrebat.” Poezia *Totul*, cu o notă suprarrealistă, alcătuită din enumerarea unor elemente ale vieții cotidiene are un caracter subversiv-acuzator și a fost completată și transcrisă de anonimi dându-i un caracter colectiv și un spirit critic al societății: „Frunze, cuvinte, lacrimi,/ cutii de chibrituri, pisici,/ tramvaie câteodată, cozi la faină,/ gărgărițe, sticle goale, discursuri,/ imagini lungite de televizor,/ gândaci de Colorado, benzină,/ stegulețe, portrete cunoscute,/ Cupa Campionilor Europeni,/ [...] bancuri, băieții de pe Calea Victoriei,/ pește oceanic, Cântarea României,/ totul.” *Eu cred*

este cel mai virulent și transparent poem: „Eu cred că suntem un popor vegetal,/ De unde altfel liniștea/ În care așteptăm desfrunzirea?/ De unde curajul/ De-a ne da drumul pe toboganul somnului/ Până aproape de moarte,/ Cu siguranța/ Că vom mai fi în stare să ne naștem/ Din nou?/ Eu cred că suntem un popor vegetal -/ Cine-a văzut vreodată/ Un copac revoltându-se?”. Ca urmare poeta are interdicție de publicare pe anul 1985 și i se suspendă tableta din „România literară”, dar reușește să publice sub anonim în revista „Familia”. Cărțile i-au fost scoase din biblioteci, iar autoarea intră sub urmărirea permanentă a Securității. Trei ani mai târziu îi va apărea vol. *Întâmplări de pe strada mea* pentru care poeta iarăși va primi interdicția de a publica în anii 1988-1989. Totuși, în 1989 îi apare antologia lirică *Poezii*.

În volumele *Călcâiul vulnerabil* (1966) și *A treia taină* (1969) sunt vizibile o schimbare de ton și de maturitate artistică. Poeta este conștientă de „darul” ce i s-a dat și îl trăiește cu bucurie și responsabilitate: „Tragic mi-e darul, asemeni pedepselor vechi./ Ce strămoș mi-a greșit ca să-i port lauri vina?/ Tot ce ating se prefacă-n cuvinte/ Ca-n legenda regelui Midas (*Darul*). *A treia taină* este și o autobiografie spirituală subversivă față de cenzură prin spiritul meditativ asupra condiției etice. În volumul *Octombrie, noiembrie, decembrie* (1972) universul liric al Anei Blandiana trece „dinspre vedere spre viziune” și cuprinde poezii în care bucuria era privită dubitativ: „Învață să nu te mai bucuri,/ Învață să nu mai ucizi/ [...] Fiecare bucurie rănește pe cineva./ În lumea voastră la ce servește bucuria?” (*La ce servește bucuria*)

Ana Blandiana, Mircea Iorgulescu și Al. Piru

Asemănătoare sunt și volumele *Somnul din somn* (1977) în care printr-un joc de cuvinte se sugerează ideea că libertatea se regăsește doar „în somnul din somn”. Eugen Simion relevă că „somnul nu este cu necesitate o prefigurare a morții; e întoarcerea pentru o clipă la ritmul pur al materiei, o zonă de liniște și de plenitudine a pasiunii degajate de forța devastatoare a simțurilor; iubirea își regăsește în acest spațiu chipul-i melancolic, suav, spiritualizat”. *Ochiul de greier* (1981) cuprinde poezii care capătă un profund caracter meditativ. În poemul *Dacă* autoarea se întreabă dacă gestul ei de a fi om al cetății va fi auzit și înțeles și de cei din jur: „Și dacă, în noaptea din jur,/ Mi-aș da, cu un gest cunoscut,/ Foc în piața cea mare/ S-ar trezi cineva din somn/ De prea multă lumină/ Sau ar întreba cineva/ De unde mirosul de fum?”. *Cât aș fi vrut* este un poem în care autoarea exprimă un strigăt dureros, o dorință de viață trăită frumos, fără minciună, fără ură: „...Cât aș fi vrut/ Să nu semănăm nimănui,/ Frumoși și curați/ Să nu știm lupta niciodată,/ Să trecem prin lume/ Străini de minciună,/ De

durere mirați,/ Fericiți de-a ajunge-mpreună/ În viața cealaltă...” În volumele *Ora de nisip* (1983) și *Stea de pradă* (1985) se simte un lirism al melancoliei, dar și o stare de neliniște.

După perioada interdicției de publicare scrie poezii pentru copii reunite în volumele *Întâmplări din grădina mea* (1980), *Alte întâmplări din grădina mea* (1987), *Întâmplări de pe strada mea* (1987) în care capitolul *O vedetă de pe strada mea* are ca personaj pe motanul Arpagic, cu trimitere directă la Ceaușescu. Ca urmare cartea este scoasă de cenzură din librării pentru „conținut interpretabil”, autoarea are interdicție de a mai publica. Atunci se hotărăște să scrie un jurnal intitulat *Mai-mult-ca-trecutul 31 august 1988-12 decembrie 1989* publicat la editura Humanitas în 2023, un volum-manifest de rezistență, o cronică a unei perioade de suferință, rezistență și nostalgie, despre foame, frig, frică, turnătorie, hoție, dar și speranța de libertate. Autoarea exprimă și un sentiment al vinovăției „pentru ceea ce nu făceam” și altul pentru cei care ar fi trebuit să fie vinovați „pentru ce făcuseră dar nu s-au simțit niciodată vinovați”.

După 1989, Ana Blandiana continuă să scrie intens și publică numeroase volume din altă perspectivă, viziune și construcție: *Arhitectura valorilor* (1990), *100 de poeme* (1991), *În dimineața de după moarte* (1996), *La cules îngeri* (1997), *Cartea albă a lui Arpagic* (1998), *Balanța cu un singur talger* (1998), *Soarele de apoi* (2001), *Reflexul sensurilor* (2004), *Întoarcerea lui Arpagic* (2008), *Patria mea A4* (2010), *Pleoape pe apă* (2010), *Orologiu fără ore* (2016), *În bibliotecă* (2018), *Variațiuni pe o temă dată* (2018), volum prin care aduce un elogiu iubirii profunde: „Țin minte că m-am întrebat odată/ Dacă noi avem doi îngeri păzitori./ Pentru că, fiind mereu împreună/ Ar fi fost o risipă,/ Unul singur ne-ar fi fost de ajuns.”

Se face liniște în mine (Humanitas, 2024) este cea mai recentă carte de poezii a Anei Blandiana în care meditează asupra tinereții, dar și a senectuții. Poeta caută mereu răspunsuri, neliniștea întrebărilor rămâne una dintre trăsăturile poeziei sale: „Nu știu ce e poezia/ și nu sunt în stare/ să-l definesc pe Dumnezeu -/ două văzduhuri în care/ încerc de-o viață să zbor/ fără să fiu sigură că am aripi” (*Nu știu*). Poemul *Din când în când* e o mărturisire de credință: „Din când în când se face liniște în mine/ ca și cum istoria s-ar fi oprit./ E ca o lumină imensă/ pe o câmpie fără sfârșit,/ un amestec de bucurie și spaimă/ ca în fața lui Dumnezeu./ Știu că ține doar o secundă, dar simt/ că așa ar putea fi mereu”.

Continuare în p. 4

Ana Blandiana – Premiul „Prințesa de Asturias” pentru Litere

Premiul Fundației „Prințesa de Asturias” pentru Litere a fost acordat anul acesta poetei Ana Blandiana. Este unul dintre cele mai prestigioase premii inițiate în 1981 și acordate în Spania unor personalități internaționale sau organizații cu contribuții deosebite în arte, știință, jurnalism, afaceri publice și se decernează anual în octombrie într-o ceremonie la Teatrul Campoamor din Orvieto. Fiecare premiant primește o sculptură creată de Joan Miró pe lângă însemnul Fundației și 50 de mii de euro. Printre scriitorii premiați în anii anteriori se numără Mario Vargas Llosa, Carlos Fuentes, Günter Grass, Doris Lessing, Arthur Miller, Susan Sontag, Amos Oz, Margaret Atwood, Paul Auster, Philip Roth. Reproducem fragmente din discursul poetei ținut la festivitatea de decernare prin care face un elogiu al poeziei și libertății:

„Ca întotdeauna când mi s-a întâmplat să iau un premiu, primul meu gând a fost la Platon și la cununile de lauri pe care le recomandă pentru poezii alungați apoi din cetate.

Al doilea gând a fost pentru țara mea.

Așa cum, atunci când cresc, copiii săraci trebuie să se-întoarcă mereu să-și ajute familia, trimițând pachete și bani, ținându-i pe cei mici la școală, orice împlinire mă întoarce acasă spre locul de unde am pornit, un loc care în istorie se numea Dacia Felix, cea cucerită de Împăratul Traian, dar în basmele românești este numit *locul în care se bat munții în capete*, un loc așezat între mai multe imperii dușmane și dușmane între ele, căruia dintre toți vecinii numai Marea Neagră nu i-a vrut niciodată răul. Latinitatea noastră, rămasă în exil la celălalt capăt al continentului, ne-a singularizat și ne-a dat, odată cu conștiința că suntem altfel decât cei din jur, sentimentul singurătății în istorie. Un sentiment care nu mi-a permis niciodată să mă desprind, să mă înstrăinez, dar care a germinat, ca pe o soluție de supraviețuire, poezia.

Dar și gândul la Platon și gândul la țara mea mă obligă să mă întreb, în acest moment de uimitoare așezare a poeziei sub reflectoare, care mai este, care mai poate fi, legătura dintre poet și ceilalți, dintre poezie și societate, care este rostul poeziei în această lume a noastră secularizată, tehnicizată, informatizată, mondializată.

Enorma onoare pe care Fundația Prințesa

de Asturias mi-o face premiindu-mă pentru poezie poate fi considerată, oare, o dovadă a importanței capitalului de speranță pe care poezia îl mai reprezintă în această lume? Mai precis, poate oare *acel ceva plăpând, înaripat și sacru*, cum definea Platon poezia, opri rostogolirea noastră spre neant?

De fapt, întrebarea, pe care nu mi-o pun pentru prima dată, este *Poate poezia salva lumea?*, iar răspunsul meu, timid dar afirmativ, e sprijinit pe uimitoare întâmplări.

Oricât ar părea de incredibil, în deceniile cinci și șase ale secolului trecut, în închisorile comuniste din România a avut loc o adevărată rezistență prin poezie. Primul Memorial al Victimelor Comunismului din lume are o sală cu pereții și tavanul acoperiți în întregime cu poeme născute în detenție. În lipsa creionului și a hârtiei, interzise, orice poem avea nevoie pentru a apărea de trei persoane: cel ce îl gândea, cel ce îl memora și cel ce îl transmitea prin alfabetul Morse, și totuși, în aceste condiții dure, mii de poeme au fost compuse și au reușit să treacă din celulă în celulă și din închisoare în închisoare. Toate cărțile de memorii ale deținuților politici descriu, ca pe un ritual sacru, momentul transmiterii noilor poeme, când câte un prizonier era mutat dintr-o închisoare în alta. Iar apoi, după deschiderea închisorilor, primul gând al celor eliberați a fost să transcrie ceea ce memoraseră, fără nume de poeți sau cu autori doar presupuși adesea greșit, într-o adevărată simfonie a rezistenței spirituale, a transformării misterului

poeziei într-o armă de apărare împotriva nebulniei. Iată o dovadă că, în condiții extreme, când își simțeau periclitată esența, oamenii au recurs la poezie ca la un mijloc de salvare. Atunci când în poezie se ascundeau ultimele molecule de libertate, sufocați de represiune, oamenii le căutau, le găseau și le respirau pentru a supraviețui. Pentru că poezia nu vorbește despre realitate, ci e în stare să construiască o altă realitate în care ne putem salva. În mod ciudat, etimologic, în greaca veche numele poeziei provine din verbul poiein care înseamnă a construi.

Dar ceea ce ne-a putut salva ieri de spaimă, de ură și de nebulnie nu ne poate, oare, salva azi de singurătate, de indiferență, de vidul rămas în locul credinței, de excesul de materialitate și de consum, de deficitul de spiritualitate? André Malraux, autorul *Condiției umane*, spunea că *Secolul 21 va fi religios sau nu va fi deloc*. Dar, dacă suntem poate prea obosiți și prea lipsiți de ardoare pentru religiozitate, nu ne-am putea salva, oare, punând în locul rămas pustiu poezia?

Pentru că, acum când în cel mai scurt timp roboții vor fi superiori oamenilor, va trebui să încercăm să rămânem deasupra prin tot ceea ce ei nu înțeleg. Căci ei vor putea să facă versuri, rime, ritmuri, iambi, trohei, dactili, sonete, rondeluri, epopei, dar nu vor înțelege niciodată suferința și încăpățânarea de a exprima inexprimabilul care se ascunde sub toate aceste veșminte, misterul care nu poate fi nici definit, nici înfrânt...” ■

Continuare din p. 3

Se regăsesc și poeme-manifest care dau profunzime volumului: „A trecut mai bine de un secol de când/ poezia nu mai are reguli./ Fiecare poet scrie cum îi vine,/ zadarnic încerci comparându-i/să deduci ce e poezia”; „Nimeni nu știe la ce folosesc poeziile,/ dar unii simt că fără ele/ oamenii n-ar mai ști să spună ce sunt”.

Două antologii reunesc, prin selecția autoarei, principalele poeme, prima apărută în 1989, intitulată *Poezii*, în colecția BPT, cu o prefață de Eugen Simion, a doua în 2005, *Poeme (1964-2004)*, reprezentative pentru creația și evoluția sa poetică. Pe coperta unuia dintre volume își exprima crezul artistic: „N-am fost în stare să scriu altfel decât ieșind din viața mea obișnuită, decupând timpul poeziei din timpul vieții...”

Plecam la scris cum plecau sfinții în pustie, ca să-l întâlnească pe Dumnezeu, iar ceea ce urma, avea uneori într-adevăr

trăsăturile miracolului.”

Ana Blandiana scrie și proză fantastică, afirmând că „fantasticul nu e opus realului, este doar o înfățișare mai plină de semnificații a acestuia”. Primul volum este unul de nuvele, *Cele patru anotimpuri* (1977), urmat de *Proiecte din trecut* (1982), nuvelă parabolică, cu adresă etico-politică manifestă, ambele reunite sub titlul *Orașul topit și alte povestiri fantastice* (2004), apoi romanul *Sertarul cu aplauze* (1992) scris între 1983-1989 și un capitol în 1901 în care Alexandru, personajul central, ilustrează condiția intelectualului dinainte de 1989. *Invitație de coșmar* (1995), nuvele și *Povestiri fantastice* (2016) sunt cele mai recente volume de proză.

Prolifică este autoarea și în eseistică și publicistică prin cele 15 volume cu titluri semnificative în care sunt abordate constant și tenace realitățile vremii, înainte și după 1989: *Calitatea de martor* (1970), *Eu scriu, tu scrii, el/*

ea scrie (1975), *Cea mai frumoasă dintre lumile posibile* (1978), *Geniul de a fi* (1998), *A fi sau a privi* (2005), *Spaima de literatură* (2006), *Fals tratat de manipulare* (2013), *Istoria ca viitor și alte conferințe și pagini* (2017), *Soră Lume* (2020) etc. „Tabletele” săptămânale adunate în volumele *Coridoare de oglinzi* (1983) și *Autoportret cu palimpsest* (1985) dezvăluie disponibilitatea poetei în formule publicistice. În masivul volum *Cine sunt eu?* (2001) poeta publică interviurile pe care le-a acordat pe parcursul unui sfert de veac unor scriitori și ziariști relevând aspecte inedite din laboratorul de creație importante pentru evoluția sa artistică.

Personalitate aparte în literatura română, Ana Blandiana îmbină grația, feminitatea și eleganța cu trăsături energice, dedicată atât scrisului cât și societății, descriind și lumea vegetală și pe cea telurică în care trăiește nostalgic dar alertă la realitate. ■

Eminescu la „Curierul de Iași”

Constantin
CUBLEȘAN

Comentarii
eminesciene

In septembrie 1874 Mihai Eminescu se află la Berlin, audiind cursuri de filosofie în vederea preparării dizertației de doctorat, pe care nu o va finaliza însă niciodată. Nu se simte prea bine în orașul care suferea mari transformări edilitare, pregătindu-se pentru a ajunge marea metropolă a Germaniei. Berlinul a fost proclamat, la 18 ianuarie 1871, la Versailles, capitală imperială, ceea ce a însemnat imediat un proces susținut și masiv de urbanizare grandioasă, în spirit modern, a orașului, pe de-o parte, iar pe de alta, o invazie de populație nouă ce făcea din urbe un adevărat „furnicar”, ca să preiau expresia eminesciană. Tânărul student plonjează în acest vacarm în care se dărâmă și se construiește cu înverșunare, fiind martorul unei efervescențe intelectuale, deopotrivă, în forumul universitar, fără precedent: „...străzile se sufocă de oameni, cai, vehicule; și pe coridorul îngust al Spreei (în care se varsă sus-zisele «canale») se înghesuie ambarcațiuni de tot felul – bărci și vase mari și mici, cu și fără motor cu aburi, mai ales bacuri și șleperi, pe care Eminescu le avea sub ochii lui, chiar din colțul străzii Albrecht. Circulația prin oraș era anevoioasă, deplasarea pe jos chiar «primejdioasă». Berlinezii iau «cu asalt» omnibuzele care transportau la orele de vârf «de două ori mai mulți călători decât era prevăzut», «bătrâni, femei, copii – care, abia agățați pe scări, cad din nou în praful străzii». Pe marginile acestora, în șanțuri, se scurg «apele murdare cu toate gunoaiile, reziduurile industriale». E perioada în care «mii de berlinezi» sosiți aici pentru a îngroșa «păturile proletarilor», duceau lipsă acută de locuințe”.

La puțin timp după sosirea la Berlin, Eminescu asistă la „procesul” luptelor de stradă când exasperată de evacuările brutale din locuințe, sărăcimea Berlinului atacase poliția, ridicând baricade etc. În această curată babilonie menită a transforma rapid și radical înfățișarea orașului, Eminescu se va fi simțit străin și însingurat”. (v. Iliana Gregori, *Știm noi cine a fost Eminescu? Fapte, enigme, ipoteze*, 2008).

Astfel, se decide să se întoarcă în țară cât mai curând și la finele lui septembrie 1874 se urcă în tren, pentru ca prin Königsberg, Cracovia, Lemberg să ajungă în capitala Moldovei, hotărât a se stabili definitiv aici. Era atras și de faptul că se știa aproape de Veronica Micle pe care o putea întâlni chiar zilnic.

Dezamăgit de faptul că nu-l putea introduce în Universitate, ne având diplomă doctorală, Titu Maiorescu îi facilitează ocuparea postului de director al Bibliotecii Centrale (înlocuit curând de D. Petrino care provoacă un veritabil scandal învinuindu-l de sustragerea din fondurile bibliotecii a unor cărți vechi, totul încheindu-se cu un proces care va dovedi nefondarea acuzațiilor ranchiunosului poet); ocupă, așadar, în 1875, ca suplinitor la

Institutul Academic din Iași, catedra de logică, predând și limba germană. Nu are viață bună nici aici și este nevoit să abandoneze în favoarea postului de inspector școlar pentru județele Iași și Vaslui, facilitat tot prin intervenția lui Maiorescu (Acum îl cunoaște pe institutorul Ion Creangă, cu care va lega o trainică prietenie pentru toată viața). Rapoartele sale însă, sunt prea dure în privința evidențierii marilor lipsuri din sistemul de învățământ, iritând spirite sus-puse, așa încât la 1 iulie 1876 este demis prin ordin ministerial. Nu-i rămâne decât să se angajeze, în toamna anului 1876 ca redactor, administrator și corector la „Curierul de Iași” (*Curierul de Iassi*), organ al Curții Apelative, cu subvenții din partea Primăriei orașului. Publicația a apărut la 31 martie 1868 și a apărut până în septembrie 1884 sub redacția lui Th. Balassan și Ioniță Scipione Bădescu (mai întâi săptămânal, apoi din 5 octombrie 1869, de două ori pe săptămână și din iulie 1870 de trei ori pe săptămână, așa că Mihai Eminescu era ocupat până peste cap în editarea acesteia).

Aici, la această gazetă oarecum provincială, Mihai Eminescu își începe propriu-zis activitatea gazetărească, care va deveni în timp a doua sa mare pasiune. În paginile „Curierului”, va semna articole pe teme politice și economice, note de mică publicitate, relatări pentru rubrica de ultima oră, dar și creații literare, recenzii, cronici teatrale, aducându-și astfel contribuția la îmbunătățirea ziarului.

Prezența lui Eminescu în Iași în acele perioade este evocată de Ion Mitican, bun cunosător al orașului, care identifică și numeroase adrese legate de prezența poetului: „Sediul publicației se afla într-o odaie din Casele Băncii, zidirea existentă azi pe colțul străzilor Cuza Vodă și Vasile Alecsandri, în care era instalată Tipografia Junimea (1865) și Librăria Junimea (1868), instituții marcate de placa fixată pe clădire în anul 1994, de Muzeul Literaturii Române. Zeii voiseră ca, la câteva sute de metri mai sus, pe strada Sfântul Ilie – numită, din 1878, Vasile Alecsandri –, să poposească și Veronica Micle. Se stabilise în clădirea Școlii de Arte și Meserii unde soțul, Ștefan Micle, fusese numit director din noiembrie 1876 și primise locuință de serviciu la etaj.

Fiind atât de aproape, se întâlneau adesea

pe ulicioara Sf. Ilie, îngustă pe atunci ca o hudiță, căreia poetul îi închina poezia *O stradă prea îngustă*: „O stradă prea îngustă/ Părea că se făcea/ Și case lungi și negre/ Pe două părți era. Pe dânsa nu lucește/ Un singur felinar/ Eu trec încet și fluier/ În suflet cu amar./ Deodată simt în urma-mi/ Venind, tiptil-tiptil, Pas sficios de față,/ Ușor ca de copil. Și simt cum că de brațu-mi/ Un braț ușor s-anină/ Și simt că mâna-mi strânge/ O mână dulce, fină. Răsună miazănoaptea/ Din turla neagră, veche Suntem atât de singuri/ Și suntem o păreche.” (...) Mai înainte, pentru a o vedea, făcea plimbări pe strada Gheorghe Asachi unde Veronica a locuit în clădirea existentă la numărul 14, umbrită odinioară de câțiva plopi la gard, motiv ca romanțioșii să-i spună «Strada plopilor fără soț». Pe atunci se năștea și legenda Teiului din Grădina Copou, la umbra căruia poetul se odihnea, uneori, sau o aștepta pe Veronica, să vină cu fetele la plimbare.

Amintirea poetului este legată și de fosta locuință a profesorului Ștefan Micle și a Veronicăi, din strada Butu (N. Gane) nr. 14, unde era invitat la serate literare, cât și de casa lui Vasile Pogor (Muzeul Literaturii), locul întâlnirilor junimiste, sau de bojdeuca lui Ion Creangă din Țicău unde a și locuit o vreme.

Găzduit în primele zile ale sosirii la Vasile Pogor și apoi la Samson Bodnărescu, directorul Școlii Normale de Învățători, adăpostită în clădirile de la Trei Ierarhi, prin 1875, pe poet îl găsim, mai apoi, chiriaș în casele „Madame Alexandre” din strada Lăpușeanu. Clădirea se găsea pe locul parcerii actuale din fața Hotelului Astoria. La parter funcționa eleganta cofetărie «Madame Alexandre» o atracție a vechiului Iași, căutată de tinerii intelectuali ieșeni, care aduseseră aici și Clubul Studențesc” (v. Ion Mitican, *Cu Mihai Eminescu prin Târgul Ieșilor*).

Mihai Eminescu transformă ziarul într-o veritabilă publicație politico-culturală, aducând colaborări din partea unor importanți scriitori ai epocii. Astfel, publică nuvele de Nicolae Gane, Ioan Slavici, poezii de Th. Șerbănescu, Ștefan Vărgolici, rezumate și comentarii ale dicuțiilor din ședințele Junimii, cronici teatrale, precum și scrieri proprii: nuvela *Cezara* iar dintre articolele politice trebuie reținut cel intitulat *Idealul unității politice a românilor* (noiembrie 1876) în care scrie tranșant: „Idealul românilor din părțile Daciei lui Traian este menținerea unității reale a limbii strămoșești și a bisericii naționale...”

În noiembrie 1877, datorită unor neînțelegeri cu patronul gazetei, dar nu numai, pleacă la București, unde devine redactor al ziarului „Timpul”, în urma solicitărilor lui Titu Maiorescu, acesta având nevoie aici de un profesionist, pentru a revigora publicația, care părea prea puțin căutată de cititori. ■

Ioan
LASCU

Premiul Goncourt 2024 Și altele...

În fiecare început de noiembrie Franța literară își orientează antenele pentru a intercepta numele noilor laureați ale celor mai prestigioase premii literare naționale, Goncourt și Renaudot. Juriul format din personalități în domeniu trec în revistă noile apariții etalate la salonul cărții din luna septembrie, eveniment cunoscut sub denumirea *La Rentrée du livre*. Anul acesta au fost expuse 459 de romane, ceea ce a însemnat un mic recul față de anul precedent. Sunt selectate apoi cărțile care trec drept cele mai interesante, mai valoroase, ale unor autori contemporani care nu au mai fost onorați cu mult râvnite premii. După un examen riguros și discuții nu de puține ori aprinse rămân numai patru sau cinci cărți dintre care doar una va fi aleasă prin vot pentru premiere. Cel puțin așa se procedează pentru acordarea Premiului Academiei Goncourt. În anul 2024 fericitul câștigător se numește Kamel Daoud (n. 1970), scriitor de naționalitate algeriană. Romanul se intitulează *Houris* și se referă, cum s-a remarcat din capul locului, la o perioadă tragică din istoria Algeriei, marcată de conflicte interne și de acte de terorism (1992-2002). Fiindcă tratează despre o „decadă neagră” din istoria recentă se scontează că această carte nu va fi bine primită în Algeria. În urmă cu 11 ani Kamel Daoud a câștigat Premiul Goncourt pentru debut – era astfel evidențiat romanul *Meursault contre-enquête* (2013) cunoscut și în România, un fragment din acesta fiind ales pentru concursul studentesc de traduceri *Mot-à-monde*. Un amănunt ce atrage atenția prin coincidență de nume: Dalya Daoud a fost prezentă în expoziția din acest an cu romanul *Challah la danse*, nominalizat de echipa de la France Télévisions – Rédaction Culture (franceinfo Culture) într-o serie de opt romane remarcabile.

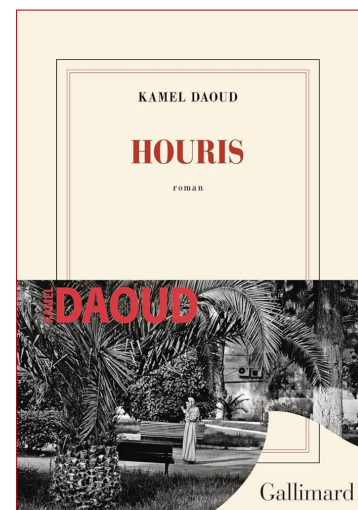
Așadar în ziua de 4 noiembrie 2024, pe la orele amiezii, Philippe Claudel, scriitor și regizor, președintele juriului, a anunțat romanul câștigător: „Prin *Houris*, Academia Goncourt încoronază o carte în care lirismul se află în dispută cu tragicul și care dă glas suferințelor legate de o perioadă neagră a Algeriei, mai ales în ce privește femeile. Acest roman arată în ce măsură literatura, asumându-și libertatea deplină de a observa realitatea, cu puternice accente emoționale, lasă în istoria unui popor încă o urmă de neșters”. Între altele, fie spus că Philippe Claudel a câștigat *Prix Goncourt de la Nouvelle* în 2003 pentru *Les petites mécaniques*. Acest premiu se acordă din 1974. Mai sunt și alte premii Goncourt: *Goncourt du premier roman*, pus în circulație din 1990, *Goncourt de la biographie* conferit începând cu 1980, *Goncourt de la poésie* acordat prima dată în 1985. Și în această listă se întâlnesc numele unor poeți de raftul întâi precum Yves Bonnefoy, Eugène Guillevic, Alain Bosquet, Lorand

Gaspar, Alain Jouffroy, William Cliff, Claude Vigée, Guy Goffette, Michel Deguy, Jacques Roubaud. Din motive care îmi scapă Goncourt pentru poezie nu a fost acordat în anii 1993, 1994, 2014. Între 1999 și 2007 a existat și *Bourse Goncourt Jeunesse*. Nu trebuie lăsat deoparte nici *Prix Goncourt des lycéens*, existent începând cu anul 1988. Andrei Makine, în 1995, Philippe Claudel, în 2007, și Gaël Faye, în 2016, au fost beneficiarii acestui premiu original care întrunește preferințele tinerilor cititori.

Kamel Daoud este primul scriitor algerian care primește Premiul Goncourt. Juriul i-a acordat șase voturi. El a dedicat cartea părinților lui: „E visul vostru, plătit cu ani din viață. Tatălui meu decedat. Mamei mele încă în viață, dar care nu-și mai amintește nimic. Nici un cuvânt nu este de ajuns pentru a vă aduce mulțumire”. Laureatul din acest an îi urmează celui de anul trecut, Jean-Baptiste Andrea, cu romanul *Veiller sur elle*.

Celelalte romane care au pătruns în ultimul tur de scrutin au fost *Madeleine avant l'aube* de Sandrine Colette, *Jacaranda* de Gaël Faye și *Archipels* de Hélène Gaudy. *Jacaranda*, romanul lui Gaël Faye a ratat Goncourt-ul, dar a fost încununat cu Premiul Renaudot, anunțul fiind făcut, ca de obicei, imediat după dezvăluirea numelui premiantului onorat de Academia întemeiată de frații Jules și Edmond de Goncourt. Premiul Renaudot a apărut pe la mijlocul anilor 1920, fiind înființat de ziaristii plictisiți în așteptarea anunțării Premiului Goncourt. *Jacaranda* abordează cumplitul genocid din Ruanda de acum 30 de ani, fiind al doilea roman al autorului laureat. Gaël Faye s-a născut în 1982, în Burundi, un stat vecin cu Ruanda, din tată francez și mamă ruandeză. În 2016 primul roman al lui Gaël, *Petit Pays*, a întrunit sufragiile studenților (a fost un Goncourt acordat de tineri), s-a vândut în 1,5 milioane de exemplare și a fost ecranizat. S-a dovedit încă o dată că romanele cu parfum de Goncourt se bucură de un succes enorm.

Premiul Goncourt a fost decernat pentru întâia oară în 1903. Organizatorii au dat dovadă de o anduranță ieșită din comun: nici un hiatus nu s-a înregistrat în istoria sa de 121 de ani, nici măcar în timpul celor două războaie mondiale. Ca o curiozitate astăzi laureații din timpul Primului Război Mondial au fost: Adrien Bertrand (1914), René Benjamin (1915), Henri Barbusse (1916), Henri Malherbe (1917), Georges Duhamel (1918). În perioada celui de Al Doilea Război Mondial numele câștigătorilor sunt: Philippe Hériat (1939), François Ambrière (1940), Henri Pourrat (1941), Marc Bernard (1942), Marius Grout (1943), Elsa Triolet (1944), Jean-Louis Bory (1945). În cea mai mare parte astăzi aceștia sunt necunoscuți, doar nume ca Henri Barbusse, Georges Duhamel și

Elsa Triolet mai au o oarecare rezonanță. Pe lista laureaților se întâlnesc însă și numele unor mari scriitori ca Marcel Proust (1919, cu *À l'ombre des jeunes filles en fleur*), André Malraux (1933, cu *La Condition humaine*), Julien Gracq (1951, cu *Le Rivage des Syrthes*), Simone de Beauvoir (1954, cu *Les Mandarins*), Vintilă Horia (1961, cu *Dieu est né en exil*), André Pieyre de Mandiargues (1967, cu *La Marge*), Michel Tournier (1970, cu *Le Roi des Aulnes*), Patrick Modiano (1978, cu *Rue des boutiques obscures*), Marguerite Duras (1974, cu *L'Amant*), Yann Queffélec (1985, cu *Les Noces barbares*), Tahar Ben Jelloun (1987, cu *La Nuit sacrée*), Jean Rouaud (1990, cu *Le Champ d'honneur*), André Makine (1995, cu *Le Testament français*), Michel Ouellbecq (2010, cu *La Carte et le territoire*). Dintre cei recentți, de după 2010, poate cătorva le este rezervat un destin aureolat de celebritate.

Pe lângă premiile Goncourt și Renaudot trebuie amintit și *Grand Prix du roman de l'Académie Française*; ca vechime este aproape concurent cu Goncourt – a luat naștere în 1914. Printre laureați se află nume ca Francis Carco (1922), François Mauriac (1926), Georges Bernanos (1936), Antoine de Saint-Exupéry (1939), Henri Quefflélec (1958), Michel Tournier (1967), Albert Cohen (1968), Jean d'Ormesson (1971), Patrick Modiano (1972), Paule Constant (1990), Amélie Nothomb (1999), Boualem Sansal (2015). Premiul Academiei Franceze pentru roman este cel mai semnificativ dintre cele peste 60 acordate de acest renumit for în fiecare an. Este înmănat în luna octombrie, deschizând astfel sezonul de premieri în Hexagon. Premiul din acest an i-a fost atribuit lui Miguel Bonnefoy pentru *Le Rêve du jaguar*.

Încă cel puțin două renumite premii răsplătesc creațiile altor autori valoroși: Médicis și Femina. Primul este conferit, începând din 1970, pentru roman, nuvelă sau povestire și literatură străină tradusă în limba franceză. Lista acestui din urmă premiu este încărcată cu nume cu greutate: Milan Kundera (1973), Julio Cortázar (1974), Doris Lessing (1976), Alexandre Zinoviev (1978), Alejo Carpentier (1979), André Brink (1980), Umberto Eco (1982), Alvaro Mutis (1989), Orhan Pamuk (2005), Norman Manea (2006).

O bună parte a cărților semnate de laureații tuturor premiilor au fost publicate la éditions Gallimard! Câțiva dintre ei au fost încununăți ulterior și cu Premiul Nobel. ■